วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) 2569
Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU Vol. 13 No. 2 (May-August) 2026
ISSN: 2673-0030 (Online) https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU

การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

A STUDY OF THE COMPONENTS AND INDICATORS OF INSTRUCTIONAL SUPERVISION OF TEACHERS IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

[1]**รัฐวัลย์ เหมือนมาตร Ratthawan Muanmart**
[2]**พระครูภาวนาวุฒิบัณฑิต PhrakhruPhawnawuthibanthit**
[3]**พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน PhramahaYannawat Thitavaḍḍhano**
[1, 2, 3]**มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**
Corresponding Author E-mail: pupupts@gmail.com

Article Received: June 02, 2026. Revised: August 31, 2026. Accepted: August 31, 2026.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาด้วยการเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบและ 65 ตัวชี้วัดย่อย ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนร่วมกัน 13 ตัวชี้วัดย่อย องค์ประกอบที่ 2 การจัดตั้งทีมทำงานร่วมกัน 17 ตัวชี้วัดย่อย องค์ประกอบที่ 3 การสังเกตการสอน 12 ตัวชี้วัดย่อย องค์ประกอบที่ 4 การวางแผนการประชุมหลังการสังเกตการสอน 11 ตัวชี้วัดย่อย และองค์ประกอบที่ 5 การสะท้อนผลหลังการสอนเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 12 ตัวชี้วัดย่อย

คำสำคัญ องค์ประกอบ, ตัวชี้วัด, การนิเทศการสอน, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research article aims to study the components and indicators of instructional supervision of teachers in primary schools under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 1. This study employed a qualitative research approach through document analysis and interviews with 15 key informants, including school administrators, teachers, and educational experts, selected through purposive sampling. The data was analyzed using content analysis.

The research findings revealed that the components and indicators of instructional supervision of teachers in primary schools under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 1 consisted of 5 components and 65 sub-indicators, as follows: Component 1:

Collaborative Planning with 13 sub-indicators; Component 2: Collaborative Team Building with 17 sub-indicators; Component 3: Classroom Observation with 12 sub-indicators; Component 4: Post-Observation Conferences with 11 sub-indicators; and Component 5: Post-Lesson Reflection for Continuous Improvement with 12 sub-indicators.

Keywords: Components, Indicators, Instructional Supervision, Primary School

บทนำ

การนิเทศการสอน หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือ แนะนำ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ (จินตนา บุญบงการ, 2559) สอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพในยุคปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและสังคมฐานความรู้ ส่งผลให้ระบบการศึกษาไทยต้องปรับตัวเพื่อแข่งขันในระดับโลก ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้โรงเรียนต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550) ดังนั้น การนิเทศการสอนจึงมีความสำคัญในฐานะเข็มทิศชี้ทางให้ครูปรับปรุงพัฒนาตนเอง เปรียบเสมือนกระจกสะท้อนที่ให้ครูมองเห็นบริบทรอบข้างเห็นการกระทำเห็นความรู้สึกนึกคิด เห็นการตอบสนองของตัวผู้เรียนเพื่อสร้างนวัตกรรมการนิเทศที่เน้นความเป็นมิตรการสื่อสารที่ลึกซึ้งและสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริงและการปรับประยุกต์ใช้รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน

สาเหตุอีกประการที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายเกิดจากความไม่ชัดเจนในรูปแบบการนิเทศ (สงัด อุทรานันท์, 2530) การขาดความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและการถ่ายทอดการสื่อสารที่ชัดเจนแจ่มแจ้งของผู้นิเทศสื่อสารต่อผู้รับการนิเทศ และบรรยากาศการนิเทศที่ตึงเครียดสร้างความกดดัน (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2550)ความกังวลใจให้กับผู้รับการนิเทศจนเกิดอคติใจมีผลกระทบหากไม่แก้ไข ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนลดลง ไม่สามารถแข่งขันในระดับชาติและนานาชาติ ครูและผู้เรียนเกิดความเครียด เบื่อหน่าย ทำให้ ไม่เกิดการพัฒนา สถานศึกษาขากคุณภาพเสียความน่าเชื่อถือจากชุมชนและสังคม (สุวิมล ว่องวาณิช, 2550)

บริบทโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีภารกิจสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา แต่เผชิญกับข้อจำกัดด้านหลายด้าน เช่น ทรัพยากร ความพร้อมของครู งบประมาณ ความเปลี่ยนแปลงนโยบายการศึกษาและความชำนาญความเชี่ยวชาญของตัวคุณครู ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหากับการส่งเสริมศักยภาพของตัวผู้เรียนด้วย ดังนั้น ควรจะต้องมีการส่งเสริมพัฒนาทักษะ เทคนิค การสื่อสารที่ลึกซึ้งเข้าใจง่ายในการนิเทศ หรือการถ่ายทอดกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 ซึ่งการนิเทศภายในบางแห่งอาจไม่มีความต่อเนื่องด้วยภารกิจและข้อจำกัดของเวลา ซึ่งบางครั้งเน้นการควบคุมมากกว่าการชี้แนะ และครูบางส่วนมีภาระงานมาก ทำให้เกิดความเหนื่อยล้าส่งผลต่อแรงบันดาลใจ และไม่เปิดใจมีอคติต่อการนิเทศ ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในหลายโรงเรียนยังไม่ถึงเป้าหมาย แนวทางการศึกษาและการแก้ไข การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมความรู้ข้างต้นถูกนำมาแปลงเป็นแนวทางการปฏิบัติ เพื่อยกระดับคุณภาพรูปแบบการนิเทศและการจัดการเรียนรู้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่ององค์ประกอบและตัวชี้วัดการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน เพื่อสร้างเป็นรากฐาน บนพื้นความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งอย่างแจ่มแจ้ง ในการพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนของครูที่มีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการนิเทศการสอนอย่างแท้จริงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียด 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาการนิเทศสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

1. เนื้อหาที่ศึกษา ศึกษาเอกสาร บทความ งานวิจัย เกี่ยวกับการนิเทศสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบวิเคราะห์เอกสาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษา ค้นคว้า ด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน 15 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจงได้กำหนดรหัสผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามลำดับตัวเลข คือ “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1” ถึง “ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 15” แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 10 คน มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาหรือด้านการสอน ไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท และกลุ่มที่ 2 ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการนิเทศการสอน จำนวน 5 คน ไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย ให้ชัดเจนและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยข้อคำถาม ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ 2 แนวคำถามการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัย ขอหนังสือจากหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2) นำหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ และแนวคำถามการสัมภาษณ์ เพื่อเป็น

ข้อมูลเตรียมพร้อมในการสัมภาษณ์ โดยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการให้สัมภาษณ์ 3) เก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ และทำการบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก ภาพนิ่ง และเครื่องบันทึกเสียง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการนิเทศการสอนองครูในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนร่วมกัน สังเคราะห์ตัวชี้วัดทั้งหมด 13 ตัวชี้วัดย่อย และรวมกลุ่มตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การร่วมกำหนดเป้าหมายและวางแผนเชิงรุก 2) การออกแบบการเรียนรู้และนวัตกรรมร่วมกัน 3) การเสริมสร้างสมรรถนะและบทบาททีมกัลยาณมิตร 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประเมินผลร่วมกัน และ 5) การพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 2 การจัดตั้งทีมทำงานร่วมกัน สังเคราะห์ตัวชี้วัดทั้งหมด 17 ตัวชี้วัดย่อย และรวมกลุ่มตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การสร้างกลไกขับเคลื่อนและโครงสร้างทีมร่วมกัน 2) การวางแผนพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุกจากฐานข้อมูลจริง 3) การร่วมรังสรรค์นวัตกรรมและกระบวนการเรียนรู้ 4) การเสริมสร้างบรรยากาศกัลยาณมิตรและชุมชนแห่งการเรียนรู้ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 3 การสังเกตการสอน สังเคราะห์ตัวชี้วัดทั้งหมด 12 ตัวชี้วัดย่อย และรวมกลุ่มตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการนิเทศ 2) การพัฒนานวัตกรรมและกลวิธีสอนเชิงรุก 3) การสร้างนิเวศการเรียนรู้เชิงบวก 4) ระบบการนิเทศต่อเนื่องและฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ 5) การสร้างภาคีเครือข่ายและการสนับสนุนเชิงวิชาชีพ

องค์ประกอบที่ 4 การวางแผนการประชุมหลังการสังเกตการสอน สังเคราะห์ตัวชี้วัดทั้งหมด 11 ตัวชี้วัดย่อย และรวมกลุ่มตัวชี้วัดได้ 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การสะท้อนผลเชิงประจักษ์และวิเคราะห์ความสำเร็จ 2) การวางแผนพัฒนาและการยกระดับคุณภาพการสอน 3) การสร้างพลังใจและแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ 4) การสื่อสารเชิงบวกและเสริมพลังกัลยาณมิตร 5) การจัดลำดับประเด็นพัฒนาเชิงกลยุทธ์

องค์ประกอบที่ 5 การสะท้อนผลหลังการสอนเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังเคราะห์ตัวชี้วัดทั้งหมด 12 ตัวชี้วัดย่อย และรวมกลุ่มตัวชี้วัด 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การสะท้อนผลเชิงประจักษ์และโปรงใส 2) การร่วมวิเคราะห์และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ 3) การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อยกระดับการสอน 4) การพัฒนาระบบติดตามและรายงานผล และ 5) การสร้างบรรยากาศแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ผู้วิจัยนำการวิจัยที่ผ่านการกลั่นกรองจากเอกสารทางวิชาการและการสัมภาษณ์ สรุปผลพบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผนร่วมกัน 2) การจัดตั้งทีมทำงานร่วมกัน 3) การสังเกตการสอน 4) การวางแผนการประชุมหลังการสังเกตการสอน และ 5) การสะท้อนผลหลังการสอนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยในแต่ละองค์ประกอบมีตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบละ 5 ตัวชี้วัด รวมทั้งสิ้น 25 ตัวชี้วัด ซึ่งภาพรวมมีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องเชิงโครงสร้างในการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาจริง องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการนิเทศการสอนมีความครอบคลุมและลึกซึ้ง การที่ ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของการนิเทศต้องอาศัยทั้งกระบวนการทางวิชาการ การวางแผน การ สังเกต การสะท้อนคิด ควบคู่กับการพัฒนาภายในจิตใจผ่านหลักพุทธลีลา 4 ส นั้น สอดคล้องตามแนวคิดของพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2533) กับแนวคิดที่ว่า การนิเทศการสอนที่ประสบความสำเร็จต้องปรับจากแนวคิดเดิมการจับผิด การสั่งการมาสู่การเปิดใจแบบกัลยาณมิตร การใช้ทักษะการสื่อสารยั่งลึก แบบสันทัสสนาและสมาทปนาช่วยลดความกดดันและสร้างแรงจูงใจให้กับครูยอมรับการนิเทศที่ต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของรูปแบบที่ดีตามแนวคิดของ Keeves (1988) ที่ระบุว่า รูปแบบควรแสดงให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ ศึกษาและสามารถอธิบายปรากฏการณ์เพื่อสร้างมโนทัศน์ใหม่ๆ ได้

การที่องค์ประกอบและตัวชี้วัดทั้ง 5 สอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศแบบร่วมมือของ Glickman, Gordon, and Ross-Gordon (2010) ที่ระบุว่า การพัฒนาคุณภาพการสอนที่มีประสิทธิภาพและเปิดใจกว้างต้องเกิดจากกระบวนการทำงานร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นิเทศกับครูผู้สอน อีกทั้งในส่วนของการจัดตั้งทีมทำงานและการสะท้อนผลเพื่อการพัฒนานั้นยังสอดรับอย่างลงตัวกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) แนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) สอดคล้องแนวคิดของ DuFour, DuFour, and Eaker (2008) ที่เน้นย้ำความสำคัญของการทำงานเป็นทีมที่มีเป้าหมายร่วมกันและมีการสะท้อนคิดผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรา เล่าเรียนดี (2553) และสุมน อมรวิวัฒน์ (2547) ที่ทำการศึกษาองค์ประกอบการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษาและพบว่า กระบวนการนิเทศที่เปิดโอกาสให้ครูร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสะท้อนผลเชิงกัลยาณมิตร จะช่วยยกระดับความมั่นใจและสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องแนวคิดการนิเทศภายในของ จันทรานี สงวนนาม (2545) พศิน แตงจวง (2554) อัมพวรรณ สิริรักษ์ (2556) และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2556) ที่เน้นย้ำร่วมกันว่า การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาต้องแต่งตั้งคณะทำงานที่เป็นบุคคลในบริบทเดียวกัน มุ่งทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงงานให้สอดคล้องกับสภาพจริงของสถานศึกษาสอดรับกับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านการบริหารจัดการเชิงรุกและการพัฒนาวิชาชีพครู ส่งผลให้องค์ประกอบและตัวชี้วัดทั้ง 25 ตัวชี้วัด ที่ค้นพบในวิจัยนี้ ไม่ใช่เพียงแค่กรอบแนวคิดตามทฤษฎีสากลเท่านั้น แต่เป็นชุดองค์ความรู้เชิงประจักษ์ ที่มีความสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่และวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

อย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นรากฐานอันแข็งแกร่งในการนำไปบูรณาการร่วมกับหลักพุทธลีลาในการนิเทศการสอน เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนที่สมบูรณ์และทรงคุณค่าในขั้นต่อไป

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 สรุปดังภาพที่ 1

1. การวางแผนร่วมกัน **2. การจัดตั้งทีมทำงานร่วมกัน** **3. การสังเกตการสอน**

4. การวางแผนการประชุมหลังการสังเกต **5. การสะท้อนผลหลังการสอนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง**

ภาพที่ 1 การนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา

จากภาพที่ 1 อธิบายดังนี้

การนิเทศการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและครูผู้สอนเพื่อช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนการทำงาน เป้าหมายหลักคือเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ขั้นตอน

1. การวางแผนร่วมกัน เป็นการประชุมหารือกันก่อนลงมือสอน เพื่อสร้างความไว้วางใจ โดยร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย ออกแบบแผนการสอน และตกลงวิธีการ/เครื่องมือที่จะใช้สังเกตการสอนให้เข้าใจตรงกัน

2. การจัดตั้งทีมทำงานร่วมกัน คือการสร้างทีมงานในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ประกอบด้วยผู้นิเทศ ครูผู้สอน และอาจมีเพื่อนครูร่วมด้วย โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน และเน้นสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย เป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้ครูกล้าเปิดใจพัฒนาตนเอง

3. การสังเกตการสอน ผู้นิเทศเข้าไปสังเกตการณ์ในชั้นเรียนจริง โดยเก็บข้อมูลพฤติกรรมการสอนของครูและการเรียนของนักเรียนตามเป้าหมายที่ตกลงกันไว้ เน้นการบันทึกข้อมูลตามความเป็นจริงอย่างเป็นกลาง และไม่ตัดสินคุณค่า

4. การวางแผนการประชุมหลังการสังเกต เป็นขั้นตอนที่ผู้นิเทศนำข้อมูลที่จดบันทึกมาวิเคราะห์หาจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา จากนั้นออกแบบคำถามกระตุ้นความคิด และเตรียมการสื่อสารเชิงบวก เพื่อใช้ในการประชุมพูดคุยกับครู

5. การสะท้อนผลหลังการสอนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นการประชุมร่วมกันหลังจบการสอน โดยเปิดโอกาสให้ครูได้สะท้อนการทำงานของตนเองก่อน จากนั้นผู้นิเทศจึงให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ตามข้อมูลที่บันทึกไว้ เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ไขและวางแผนพัฒนาในการสอนรอบต่อไปให้เกิดความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้นิเทศในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 สามารถนำองค์ประกอบทั้ง 5 ด้านไปใช้เป็นกรอบแนวทางปฏิบัติเพื่อปรับปรุงกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนให้เป็นระบบ

1.2 สถานศึกษาควรนำตัวชี้วัดด้านการเสริมสร้างสมรรถนะและบทบาททีมกัลยาณมิตรและการสื่อสารเชิงบวกไปประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง เพื่อลดความตึงเครียด ลดความกังวลใจ และแก้ปัญหาครูมีอคติต่อการนิเทศ

1.3 โรงเรียนควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการเก็บข้อมูล โดยเน้นการใช้ฐานข้อมูลเชิงประจักษ์และการมีระบบการนิเทศต่อเนื่อง เพื่อแก้ปัญหาการนิเทศที่ขาดความต่อเนื่องและมักเน้นเพียงการควบคุมมากกว่าการชี้แนะ

1.4 ครูและทีมผู้นิเทศควรนำตัวชี้วัดด้านการร่วมรังสรรค์นวัตกรรมและกระบวนการเรียนรู้ไปออกแบบการสอนร่วมกัน เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศตวรรษที่ 21 และยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อเจาะลึกในประเด็นการสร้างนวัตกรรมการนิเทศที่เน้นความเป็นมิตรเพื่อค้นหาวิธีการที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและลดความเหนื่อยล้าของครูที่มีภาระงานมาก

2.2 ควรขยายขอบเขตการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการนิเทศการสอนไปยังโรงเรียนในสังกัดหรือบริบทพื้นที่อื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบความสอดคล้อง และยืนยันความน่าเชื่อถือของตัวชี้วัด

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติมที่ส่งผลต่อการสร้างนิเวศการเรียนรู้เชิงบวกและชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณ

เอกสารอ้างอิง

กุลธิดา สุธาคำ. (2560). การนิเทศการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

จันทรานี สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

จินตนา บุญบงการ. (2559). การนิเทศการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2533) ปรัชญาการศึกษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

พศิน แตงจวง. (2554). การบริหารและการนิเทศการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2550). การนิเทศแบบกัลยาณมิตร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2556). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. สงขลา: นำศิลป์การพิมพ์.

วัชรา เล่าเรียนดี. (2553). เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 5. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สงัด อุทรานันท์. (2530). การนิเทศการศึกษา: หลักการ ทฤษฎี และการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: มิตรสยาม.

สุมน อมรวิวัฒน์. (2547) กระบวนการเรียนรู้จากวิถีพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

อัมพวรรณ สิริรักษ์. (2556). รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

DuFour, R., DuFour, R., and Eaker, R. (2008). Revisiting Professional Learning Communities at Work: New Insights for Improving Schools. Bloomington: Solution Tree Press.

Glickman, C. D., Gordon, S. P. and Ross-Gordon, J. M. (2014). Supervision and Instructional Leadership: A Developmental Approach. 9th ed. New Jersey: Pearson.

Keeves, J. P. (1988). Methodology and Measurement: An International Handbook, Educational Research. Oxford: Pergamon Press.

Oliva, P. F. and Pawlas, G. E. (2004). Supervision for Today's Schools. 7th ed. New Jersey: John Wiley & Sons.

Wiles, J. and Bondi, J. (2004). Supervision: A Guide to Practice. 6th ed. New Jersey: Pearson.